

ATARIKO HITZAK GANDIAGAREN BAIMENEZ

Baimena, 1. edizioan han eta hemen banaturiko sarreratxoak bateratu eta birmoldatzeko oraingoan.

Ohartu gabe eta hartara jarri barik irten zaidan testu-sortatxoak duzu hemengo hau. Gabon jaien pozak urtean urtean idatzarazi izan dizkidan atsegin-atsekabezko txataltxoak dira. Agur gisa bati eta besteri bidaltzeko erabili izan ditut gehienok. Batean bildu ditudan honetan ez diet beste helbururik ezarri nahi: Bitez agur, esperantza, adore, gabon, eguberri, poz.

Hitz horiexekin ireki zigun Bitoriano Gandiagak *Gabon dut anuntzio* liburua (1986). 25 urte bete ditu, eta ozenki bizi da, kantuz eta doinuz: Pello Zabalen eta beste zenbait musikariren doinuetan (G. Mendibil, T. Aragüés, J. L. Atxega); eta herritarren ahotan (etxe, eliza eta kale)... Arantzazun!

”Ohartu gabe” atera zitzaizkion bertso eta kantok; ez, ordea, ezustean. Berez atera zitzaizkiola esan ahal dugu, Belengoarekin batera S. Frantziskoren Greccio-ko eta bere Orbelaun baserriko oroipena eta bizipena guztiz bere baitakoak zituenez. Gabon misterioa ospatzeko Belengo kondaira modu plastikoz *Greccio*-n irudikatu zuenetik, metafora emankorra eskaini zien Frantzisko Asiskoak ondorengoei. Inspirazio-iturri horixe aitortuz itxi zuen poeta frantziskotarrak bere liburua. Euskal frantziskotarren musika- eta literatura-tradizio luze eta sendoaren ildotik datoz Gandiagaren Gabon

kantok. XVIII. mendearen erdialdetik behintzat ezagunak ziren Bilboko frantziskotar komentuek urtero-edo argitaratu ohi zituen Gabon kanten sortak. Arantzazuko Artxiboan ere bada horrelako kantarik ugari, XIX. mende-hasierako eta ondorengorik. XX. mendean I. Omaetxebarriak eta S. Mitxelenak idatzi zuten Gabon kanta hainbat. Tradizio hori bere-beretu egin zuen eta zabaldu Gandiagak.

Nik ez dakit noiztikoa dudan Gabonetan zerbait idazteko ohitura. Oso antzinakoa. Orduan erdaraz, baina Humanidadesetako hirugarren urtean Gabon opor guztiak igaro nituen sei eta hiru laurden [kalifikazioa] merezi izan zidaten Jesusen Jaiotzari buruzko bertsoak idazten. Badakit ohiturari eutsi niona eta irakasle berri nintzenekoan Seminariotik eta euskaraz Christmas bezala bidaltzen zirenak neuk idazten nituena. Badakit baita ere, berradorea prakapoltzikoetan erabiltzen nituena, eta labandieriatik pasatu ondoren, paper-pelotatxo askaezin eginda berreskuratzen nituena.

Arantzazuko Gabonetako anaiarte barruko eta etxez etxeko kantaldien giroan sorturiko olerkiak eta ipinitako bertsoak dira, beraz, hemengoak, gehienak 1980-1986 bitartean idatziak, Seminarioko irakasle-kide zituen Pello Zabalen eta Dionisio Arrutiren laguntza, lankidetzeta eta konplizitatearekin.

Gabon jaien pozak, orduko burutapen eta sentipenak egin eragindakoak. Gabon kantak

esan dut. Eta bai. Musika gabe ere kantak baitziren, baina musika dutenez kantaago. Pello Zabala fraide-lagun argiak jarri izan die musika, eta bai bizkor asko! Letra irakurri orduko hor zen pentagramak txori txiki kantariz jazten, silaba bakoitzari airezko hegoak ipiniz, munduan zehar abiatu nahi bazuen ere. Arantzazuko auzoan kantatu izan ditugu Gabon bezperetako errondetan. Segura-irratiz ere eman izan dira. Letra hauetako zenbaiten kontserbazioa Dionisio Arruti anaia eta adiskideari zor diot. Hark salbatu ditu labanderiako pasadatik.

Hogeitabost urteko ibiliaren ondoren gazteturik eta berrituta dator liburua bigarren edizio honetan. Joan Luis Atxegak, lehendik musikatu gabeko beste sei bertso-sortari doinua ipintzeaz gain, musika-moldaketak egin ditu, karaoke antzeko playback-ak osatuz.

Doinuaren gain soinua, eta soinuaren gain kantua... Horra liburuko pieza musikatu guztiak abestuta, P. Zabala beraren zuzendaritzapean. Horietako batzuk Arantzazu auzoan azken 30 urteotan ospaturiko –eta bizi izan zen artean B. Gandiagak berak gidaturiko– Gabon-kanta errondako taldearen ahotsetan datoz.

Argi eta kanta baita, azken batez, Gandiagarentzat Gabon-Eguberria; lurraren bedeinkazio baita:

*Gau erdia edertu zen
argiz eta kantuz
jaitsi ziren aingeruak
lurra bedeinkatuz.*

Kolorez eta irudiz jantzi ditu edizio honetakobertsoa eta doinua Xabier Egañak, Gandiagaren “ikasle” eta interprete grafiko adituenak. Beraren aitorten-hitzak dira honako hauek: “*Tierra. La Tierra. Mi Tierra... Tengo muy claro que él me enseñó a sentir y querer algo tan cercano, tan del hombre...*”

Juan San Martin, Gabon kanta hauetako asko lehenbizikoz Egan aldizkarian argitaratu zituen, honetara mintzatu zen gure liburuari buruz, Gandiaga hil ondoren (2001): “*Gure literatura bera bezain zahar den gai hau [Gabonena] agortu ezinezko bihurtzen da, beti fresko eta beti berri holako poetaren baitan. Gainera, behartsuaren aldeko itxaropenez Asisko Frantziskoren mezua dakarte olerkiok beren muinean, kontsumoan eroria den gizartea kritikatzu eta era berean guztiontzat biziki anaitasuna, maitasuna eta esperantza barreiatuz*” (“Bitoriano Gandiagaren oroitzapenez”, in: *Bitoriano Gandiaga eta Mendata*, Bilbo, 2001, 157. or.).

Hiru ataletan dago banatuta liburua:

- **Atarikoak:** Gabon-Eguberrii buruzko meditazio-gai nagusiak, Gandiagaren testu eta olerkitan.
- **Soinuz eta kantuz:** Gehienbat musikak lagundutako olerkiak eta bertso-sortak, liburuaren 1. edizioan argitaratuak.
- **Hitzez eta bertsoz:** Olerki eta bertso gehigarriak, beste nonbait argitaratuak nahiz poetaren testu argitaragabeen bildumatik jasoak.

Editorea